

Öyküleştirme Yöntemine Dayalı Eğitimin Beş Yaş Çocuklarında Farklılıklara Saygı Kazanımına Etkisinin İncelenmesi

Saliha EREN¹, Nefise Semra ERKAN²

Özet

Bu araştırma anasınıfına devam eden çocukların öyküleştirme (Storyline) yöntemine dayalı eğitimin çocukların farklılıklara saygı kazanımlarına etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim öğretim yılında Ankara İli Çankaya İlçesinde MEB'e bağlı iki ilkokul bünyesindeki anasınıfına devam eden toplam 104 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu" ve "Farklılıklara Saygı Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışmada deney grubuna "Öyküleştirme yöntemine dayalı eğitim" uygulanmıştır. Test puanları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla "İlişkili Ölçümler İçin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi" kullanılmıştır. Bununla birlikte deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların "Farklılıklara Saygı Ölçeğinden elde ettikleri puanların cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğine "Mann-Whitney U testi" ile bakılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular; ön test farklılıklara saygı puanlarına göre deney ve kontrol gruplarının son test farklılıklara saygı puanları arasında anlamlı farklılık olduğunu ve deney grubundaki çocukların farklılıklara saygı puanlarında gözlenen artış yönündeki farklılıkların, uygulanan eğitimden kaynaklandığını göstermiştir. Öyküleştirme yöntemine dayalı eğitimin farklılıklara saygı kazanımını artırma etkisinin uzun süreli olup olmadığını sınamak için eğitimden bir ay sonra kalıcılık testi uygulanarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda hem deney hem de kontrol grubunun problem çözme becerisi son test ve kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Sonuçlar öyküleştirme yöntemine dayalı eğitimin olumlu etkisinin olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlara göre MEB Okul Öncesi Eğitim Programına ait günlük eğitim etkinliklerinin yanında, öyküleştirme yöntemine dayalı bir eğitimle çocuklara farklılıklara saygının kazandırıldığı söylenebilir.

Anahtar Sözcükler

Okul öncesi eğitim, farklılıklara saygı, öyküleştirme yöntemi, farklılıklara saygı ölçeği

A Study on the Effect's of the Stroyline Based on the Education Five Years Old Children's to Gaining Respect for Diversities

Abstract

The purpose of this research is to analyse the children who attend kindergarten that training based on storyline method how to affect their respect for diversities. Two different primary schools have totally 104 children who were attending kindergarten for the 2013-2014 academic year in Ankara, and they both

*Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında yürüttüğü "Öyküleştirme Yöntemine Dayalı Eğitimin Beş Yaş Çocuklarında Farklılıklara Saygı Kazanımına Etkisinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinin verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır; 3-5 Eylül 2015 tarihinde Hacettepe Üniversitesi'nde düzenlenen 4. Uluslararası Okul Öncesi Kongresi'nde sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

¹ Uzm., Bilfen Eğitim Kurumları, e-posta: salihhaeren@bilfen.com

² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, e-posta: erkanssemra@hacettepe.edu.tr

depend on the program of MEB 2013. In this research “Personal information form” and “Scale of respect for diversities” was applied to collect data. Storyline method was applied to the experimental group. In this research, to find out the difference between scores of tests, “Wilcoxon Signed Rank Test” was applied. Besides, in the experiment and control groups according to the “Mann-Whitney U Test” whether the gender is a factor that affects the score of the “respect for diversities” or not. Regarding the findings of the research, there are significant differences in the pre-test and post-test scores of respect for diversities between control and experimental group. To figure out that whether the rising effect of designed Storyline method application is permanent or not, the permanence test was applied after one month and analysed. According to the analysis, there is no significant difference in post-test scores and permanence test large numbers of both experimental and control groups. According to the findings, it could be claimed that instructional activities which were prepared based on the Storyline method helped children to gain respect for diversities significantly when it was used in addition to the daily educational activities that have already existed in MEB Early Childhood Program.

Keywords

Early childhood education, respect for diversities, storyline method, a scale of respect for diversities

Giriş

İnsanların doğumundan itibaren kişiliğinin gelişmesinde etkili olan, doğuştan gelen ya da sonradan edindiği birçok rolü vardır: Bir ailenin üyesi olarak; anne, teyze, baba, amca, dayı, hala, torun, çalışan biri olarak; öğretmen, eğitimci, yazar, mühendis, doktor, avukat, belli karakteristik özellikleriyle; konuşkan, çekingen, sessiz, sakın, kaygılı ve fiziksel farklılıkları ile engelli, güçlü, kuvvetli, zayıf, hareketli (Üner, 2011).

Sosyal ve toplumsal dönütlerden oluşan bir yapı olan kişiliğin gelişmesinde bu roller kadar yaşanan eğitim sürecinin de etkisi tabi ki yadsınamaz. Eğitim, bireyin öğrenme yeteneğiyle ortaya çıkan ve yaşamımız boyunca önemini hiç bir zaman kaybetmeyecek bir kavramdır (Coşkun, 2013). Bir süreç olarak adlandırdığımız ve bireyin yaşam boyu edindiği deneyimlerin tümünü kapsayan eğitim; okul öncesinde, okul yaşamında, okul dışında ve okul bittikten sonra kısacası her yerde yaşam boyu devam eder. Bu eğitim süreci insanın dünyaya bakışını oluşturan kazanım etkinlikleri olarak anlaşılmalı ve insanlar buradan kendilerine resmettikleri ile dünyadaki kendi resimleri arasındaki ilişkiyi anlayıp bütünleştirebilmelidirler.

Okul öncesi dönemde alınan eğitimin uzun vadede bireyin hayatını olumlu yönde etkilediğini düşünülmektedir. Çünkü okul öncesi eğitimi tek boyutlu düşünülmemesi gereken, çocuğun çevresini araştırıp tanımaya ve çevresiyle iletişim kurmaya çalıştığı, bulunduğu toplumun kültürel yapısına uygun davranış ve alışkanlıkları kazanmaya başladığı, bilişsel, dil, sosyal-duygusal ve motor gelişimini destekleyen bütüncül bir eğitimidir (Berk, 2006). Okul öncesi dönemi, çocuğun çevresini araştırıp tanımaya çalıştığı, çevresiyle iletişim kurmaya istekli olduğu, yaşadığı toplumun değer yargılarına ve kültürel yapısına uygun davranış ve alışkanlıkları kazanmaya başladığı bir dönemdir (Çiftçi ve Sucuoğlu, 2012). Kişiliğin temellerinin atıldığı bu dönemde çocuklara uygun eğitim fırsatları tanınarak ve onlara rehberlik edilerek, çocukların gelişimleri tüm yönleriyle sağlıklı bir şekilde geliştirilebilir (Aktan ve Divrengi, 2010). Aynı zamanda toplumdaki rolleri, cinsiyet, renk, dil ve fiziksel yeterliliklerin farkına varıldığı bu dönemde, düşünceleri yetişkinlerin düşüncelerinden daha üretken olabilen çocuklara uygun eğitim fırsatları sağlamak gerekmektedir. Kendilerine özgü düşüncelere, ilgilere ve ihtiyaçlara sahip olan çocuklar, ciddi izlenimleri ve tecrübeleri bir araya getirebilir, kayda değer buldukları farklılıklardan harika sonuçlar ortaya çıkarabilirler (Üner, 2011).

Farklılıklara saygı ise okul öncesi dönemde kazanılması gereken sosyal becerilerden birisidir. Sosyal beceriler; sosyal yeterliğin bir parçası olan, öğrenilmiş davranışları içeren, kişinin çevresi ile etkileşimini kolaylaştıran, kişinin sosyal ortamlarda olumlu tepki vermesini sağlayan, sosyal davranışları içeren, sosyal ortamlarda kullanılan, sosyal çevreden gelen olumlu tepkilerin artmasını sağlar. Aynı zamanda sosyal beceriler; var olan becerilerin pekişmesine olanak

sağlayan, sosyal açıdan kabul edilebilecek yanıt ve davranışlar çeşitlerini oluşturmaya yardım eden davranışlardır (Ekmişoğlu, 2007).

Okul öncesi dönemde “farklılık” kavramı daha çocuk 3-4 aylıkken oluşmaya başlar. Çocuk 3-4 aylıkken; kendilerini başkalarından ayırır. 12 aylıkken; ailesinden farklı bir zihinsel dünyası olduğunu fakat bazı ortak noktaların olduğunu fark eder. 18 aylıkken; hayal dünyası daha etkin hale gelir ve insan olduğunu fark eder. 2 yaşındayken; cinsiyetinin farkına varmış olur ve fiziksel farklılıkları merak etmeye başlar. 2-3 yaşındayken; ön ayrımcılık başlar yani farklılıkları fark eder. 2-4 yaşındayken; farklılıkları kendisine açıklayabilecek kaynakları aramaya başlar. 5 yaşındayken; kendi öz kültürel kimliği ile kültürel geçmişini ve buna bağlı olarak etnik kimlikleri anlamaya başlar (Ekmişoğlu, 2007). Bu dönemde çocukların insanlar arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri gözlemleyerek öğrendikleri görülmüştür. Bu farklılıklarla ilgili olarak sözlü ya da sözsüz mesajlarla çevrelerine çok ilginç aktarımlarda bulunmaktadır (Ekmişoğlu, 2007). Bu da önyargılara ve olumsuz düşüncelere sebep olmaktadır. Bu yüzden farklılıklara saygı etkinliklerini kapsayan bir programla, her bir çocuk süreç içerisinde aktif rol alarak daha soyut bir beceri olan farklılık kavramını öğrenebilir. Her çocuğun öğrenme ve algılama yolları birbirinden farklılık göstermektedir. Çünkü her çocuk bir bireydir ve farklıdır (Üner, 2011). Bu yüzden çocukların belli dönemlerde sahip oldukları özellikler dikkate alınarak farklılıklara saygıyı kazandırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Eğer okul öncesi dönemde bu kavrama ilişkin olumsuz duygular aşılmazsa; kırılması güç ön yargılar oluşabilir (Merrel ve Gimpel, 1997).

Farklılıklara saygıyı kazandırmaya yönelik etkinliklerin ise normal bir günlük planda bulunması gerekmektedir. Çember zamanında açık uçlu sorular sorarak, Türkçe dil etkinliklerinde dünyayı tanıtan kitaplar ve öyküler kullanarak, sınıf oyuncaklarında kimlikli bebekler bulundurarak, etkinliklerde farklılıklarla ilgili resimler kullanarak ve drama çalışmaları yaparak çocuklar farklılıklara saygıyı kazanabilirler (Çiftçi ve Sucuoğlu, 2012). Fakat okul öncesi öğretmenleri eğitim ortamlarında farklılık kavramlarına yeteri kadar yer verememektedirler (Ekmişoğlu, 2007). Bunun nedenleri ise; farklılık kavramına yönelik temel düşünceler, farklılık kavramına dair etkinliklere programda yeteri kadar yer verilmemesi, bu eğitimin sadece sosyal-duygusal alanda birkaç kazanım ve göstergede yer aldığı, farklılık kavramlarına yönelik yeteri kadar materyalin eğitim ortamlarında bulunmaması olarak görülmektedir (Ekmişoğlu, 2007). Üner (2011)'in okul öncesi eğitim programındaki 36-72 aylık çocuklara farklılıklara saygı eğitimi kazandırmanın öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirildiği araştırmasında da benzer sonuçların ortaya çıktığı görülmüştür.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde; Türkiye’de Aralık 2004 - Mart 2006 tarihleri arasında Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) toplumda kültürel çeşitlilik ve farklılıklara saygı bilincini geliştirmek amacıyla 3-6 yaş grubu çocuklarda “Eken Çocuklukta Kültürel Çeşitliliğe Saygı” projesini başlatmıştır. Bu alanda yapılan ilk çalışma kapsamında “farklılıklara saygı / ayrımcılığa karşı” eğitim yaklaşımını hayata geçirmek üzere, çocuklar ve yetişkinler için eğitim programları geliştirilmiştir. Türkiye’de bu alanda çalışan akademisyenlerle, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü ve MEB’e bağlı anaokulları ile işbirliği yapılmıştır. Süreç, temel ayrımcılık alanlarının tespitiyle başlatılmış ve bir taslak program geliştirilmiştir. KEDV Yayınları tarafından bu program fotoğraf ve video görüntüleri ile destekli “Erken Çocuklukta Farklılıklara Saygı Eğitimi El Kitabı” adıyla yayınlanmıştır (KEDV, 2006). Bu projeden sonra 10.08.2006 tarihinde 336 sayılı ile MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nca kabul edilerek yürürlüğe giren Okul Öncesi Eğitim Programı’nda yapılan değişiklikler arasında farklılıklara saygıya da yer verilmiştir. Programda farklılıklara saygı “Okul Öncesi Eğitimde Sorumluluk, Çevre Duyarlılığı ve Farklılıklara Saygı Eğitimi” başlığı altında görülmektedir. Öğretmenlere rehber olması için hazırlanan etkinlik kitabında ise farklılıklara saygı ile ilgili beş etkinlik örneğine yer verilmiştir. Etkinliklerin ikisinde “empati geliştirme”, diğerlerinde ise “ten ve ırk”, “kültür” ve “görünüş” kavramlarına yer verilmiştir (Ekmişoğlu, 2007).

MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programına bakıldığında ise 2006 programından farklı olarak bireysel desteğe ihtiyacı olan çocukların (görme yetersizliği, işitme yetersizliği gibi) eğitiminde; onları desteklemede dikkat edilmesi gereken noktalar hakkında bilgi verilmiş ve örnek olarak hazırlanan etkinlik kitabında da buna yer verilmiştir. Örneğin zihinsel yetersizliğe sahip bir

öğrencisi olan öğretmen; etkinlik kitabını incelediğinde, etkinlikleri öğrencisi için nasıl uyarlayabileceğini öğrenebilmektedir. Fakat farklılıklara saygı kazanımına önem veren bir programın öğrenme merkezlerinde de farklılıkları yansıtan eğitsel malzemelerin bulunması gerekmektedir (KEDV, 2006). Uygulanmakta olan MEB 2013 Okul Öncesi Programı incelendiğinde, öğrenme merkezlerinde bulunması gereken materyallere örnekler bölümünde farklılıkları yansıtan eğitsel malzemelere rastlanmamıştır. Aslında bu tür malzemelerin özellikle kitap (farklı dillerde ve farklı ülkeleri tanıtan kitaplar), drama (kimlikli bebekler, farklı kültürleri yansıtan objeler gibi), müzik (farklı ülkelerin müzikleri gibi) ve sanat (kültürleri yansıtan resimler, farklı ülkelere ait resimler gibi) merkezinde olması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü okul öncesi dönemde her şeyi somut olarak öğrenmek mümkün olmadığı gibi, soyut olan olay ve kavramları somutlaştıracak, kalıcı öğrenmeyi sağlayacak çeşitli materyallere ve yöntemlere ihtiyaç duyulmaktadır (Tepetaş, 2011).

Eğitim sistemi içerisinde yeniliklere yer vermek, farklı yöntem ve teknikleri kullanmak daha fazla çocuğa farklı yollarla ulaşmayı sağlayabilir. Aslında eğitimde “Nasıl öğreteceğiz?” sorusu yıllar içerisinde değişime uğrayarak “Nasıl öğrenmeli?”, “Nasıl yol göstermeli?” gibi sorulara dönüşmüştür (Gordon, 2013). Bu değişim dünyada gelişen post-modernizm felsefesinin de etkisiyle daha bireysel, daha çocuk merkezli, esnek bir eğitim anlayışına bürünmüştür. Post-modernizm felsefesine bağlı olarak ortaya çıkan “Yapılandırmacı” anlayış öğrenme ortamında temel olarak bireyselliği ve bilginin çocuk tarafından yapılandırılmasını anlatır (Senemoğlu, 2011). Bireyler kendilerinde var olan bilgiyi yeni bilgiler ile birlikte harmanlayarak yeniden oluştururlar ve kendilerinden bir şeyler katarak, öznel durumlarına uyarlayarak öğrenirler.

Bireylerin edindikleri yeni bilgilerin, önceki bilgileri ve tecrübeleri tarafından yönlendirildiği ve bunun üzerine kendi bilgilerini çeşitli aktiviteler ve çalışmalarla inşa ettiği görüşüne dayanan öyküleştirme yöntemi; okul öncesi dönemde kullanılan farklı yöntem ve tekniklerden biridir (McNaughton, 2007). Çocuğun aktif katılımının sağlandığı bu yöntemde; çocukların araştıracağı, deneyeceği ve kendi çözüm yollarını üreteceği bir yapı oluşturulur. Öyküleştirme yöntemi çocukların öğrenmelerine yardımcı olabilecek bir yöntem olarak ilk defa İskoçya’da ortaya çıkmıştır. Bu yöntemde çocukların daha iyi öğrenmesini ve öğrenmenin kalıcı olmasını sağlayabilmek için yapar ve yaşayarak öğrenme dikkate alınmıştır (Tepetaş, 2011). Öyküleştirme yönteminde çocuklara sorumluluk almasına fırsat tanınırken; bilişsel, dil ve sosyal-kültürel gelişimleri desteklenir. Öykünün parçasıymış gibi ilerleyen olaylarda çocuklar kavramları nasıl öğrendiklerinin farkına varamadan, öğrendikleri yeni bilgileri süreçte eğlenerek kullanmaya başlarlar (Coşkun, 2013). Bu yüzden öyküleştirme yönteminin çocukların motivasyon seviyelerini artırırken; düşünce ve tecrübelerini de artırdığı görülmüştür (Barret, 2010).

Öyküleştirme yöntemi yapılandırmacı yaklaşımın bir uygulaması olarak görülmektedir. Çocukların bilgiyi farklı kaynaklardan araştırarak kendilerinin edindikleri, öğrenme sürecine etkin olarak katıldıkları, işbirliği içinde çalıştıkları ve öğretmenin rehber olduğu düşünüldüğünde öyküleştirme yönteminin yapılandırmacılık görüşünün temelleri üzerine kurulu olduğu söylenebilir (Bacak, 2008). Ancak öyküleştirme yönteminin yapısında, bu yöntemin diğer yöntemlerden ayrıldığını gösteren dört temel unsur vardır; zamanlama, planlama, öğretmen ve gruplama (Creswell, 1997). Öyküleştirmeye ayrılacak zaman çeşitli şekillerde olabilir. Bazı uygulayıcılar tüm bir öğretim yılını öyküleştirme yöntemini işlerken, bazıları konu olarak işlemişlerdir (Tepetaş, 2011). Programda içeriği çocukların kazanmasını istediğimiz bilgi ve görüşleri kazandırıcı etkinliklerle düzenlemek gerekmektedir. Bu yüzden öğretmenlerin ayrıntılı bir planlama yapmasını gerektirir; tıpkı bir yıllık plan hazırlar gibi yapılacak tüm detaylar yer almalıdır. Öyküleştirme yöntemi, öğretmenler arasında yoğun iş birliği gerektirir. İlk olarak planlama aşamasında ihtiyaç duyulan işbirliğine, süreci uygulama aşamasında da ihtiyaç duyulmaktadır. Böylece farklı bakış açılarıyla ortaya çıkan sorunlara da değişik çözüm yolları bulunabilecektir (Creswell, 1997). Bazı etkinlikler çocukları kendiliğinden bireysel çalışmaya, bazıları ise grup çalışmasına yönlendirir. Bazı çocuklar grup çalışmalarında daha fazla bilgi edinirken, bazı çocuklar bireysel çalışarak daha başarılı olabilmektedir. Creswell’in (1997) düşüncesi de bunu doğrulamaktadır. Öyküleştirme yöntemi çocuklara her iki çalışma grubunu da sunarken, çocukları farklı öğrenme stilleri ile desteklemektedir. Grup sayıları öğretmenler tarafından belirlenirken, etkinliklere göre grup sayıları değişebilir. Önemli olan çocuklara, ne kadar süre bu

gruplarda çalışacaklarının ve onlardan grupta yapmaları istenilen şeylerin açıkça belirtilmesidir (MacBlain, 2007).

Öyküleştirme yönteminde çalışmanın bir başlığı olması gerekmektedir. Bu başlık ile program arasında bir bağlantı olmalı ki, öğretmen bu bağlantı paralelliğinde bir metin oluşturur. Oluşturulan bu metin için gerekli olan en temel üç öge ise; sahne, karakterler ve olaylardır. Böylece öykü şekillenmeye başlar. Programda yer alan detaylara dikkat edilerek oluşturulan öykü içerisinde mantıksal bir yapı sağlanır (MacBlain, 2007). Öyküleştirme yönteminde bilinmesi gereken ilkelerden bazıları ise şunlardır (Creswell,2007):

Öykü İlkesi

İnsan yaşamının önemli bir parçasını oluşturan öyküler aracılığıyla; tarih, din, kültür gibi öğeler aktarılmaktadır. Öyküler insanların yaşantılarının birer parçası olduğundan; insanları anlamamızda ve insanların hem kültürel hem de tarihi yaşam biçimlerini çözmemizde bize yardımcı olmaktadır (Creswell, 2007).

Tahmin İlkesi

Tüm çocuklar “sonrasında neler olacağını” bilmek isterler. Zaten merak insanın içinde olan ve bilgi toplumunda insanların gerekli özellikleri arasında gösterilen temel bir olgudur. Çocuklar öykünün nasıl devam edeceğini, öykü bitse bile öykünün devamında ne gibi olayların gelişebileceğini merak ederler. Merak eden çocuklar da olayları ihtimaller dâhilinde tahmin etmektedirler. Bu durum ise çocuğun öyküyü daha iyi işlemesini sağlamaktadır. Zaten iyi bir öykü, çocukları içine çekerek neler olacağını tahmin edilmesini ve öyküde gizli öğelerin zevkle sezinlenmesini sağlamaktadır (Coşkun, 2013).

Takdir İlkesi

Eğlenerek ve heyecanla ortaya çıkan anlatımı beğenmemiz ve olacak olayları tahmin etmemiz için bize zaman veren öykünün iyi bir öykü olduğu söylenebilir. Bütün çocuklar daha sonra ne olacağını bilmek istediği için, öyküyü bölüm bölüm takip ederler. Çocukların beğenisi “Bir dahaki öykü ne ile ilgili olacak?” sorusuyla da ortaya çıkar. Çocuklar kendilerini sürecin bir parçası olarak kabul ettikleri için takdir; öğrenmenin okul içinde de olsa, dışında da olsa her zaman devam ettiğini kanıtlar (Bacak, 2008).

Öğretmenin İpi İlkesi

Öyküleştirme konusunda öğretmen ve çocuk arasındaki ikili ilişkileri ve işbirliğiyle öyküyü oluşturmayı içeren bir ilkedir. Öğretmen, her zaman program hedeflerini içermesi için planlanan gerçek öykü temasını yani ipi tutar. Bu ip ne çok sıkı, ne de çok gevşek olmalıdır. İpin sırrı, esnek olması ve sayısız kıvrımlara, bükülmelere hatta düğümler oluşmasına imkân vermesidir. Tema, ip üzerinde dolaşan bir yoldur ve beklenmedik sapmalara ve dolambaçlara rağmen çocuklar öğretmenin hazırladığı yolu takip ederek öğretmenin planladığı programı öğrenirler. Çocuklar öğretmenin planlamış olduğu programı yaşarken, kendilerini kontrol etme becerisini geliştirir (Yiğit, 2008).

Sahiplik İlkesi

Çocuklar bağımsız rol aldıkları projelerde ya da grup çalışmalarında kendilerini sorumlu ve istekli hissettikleri için bu; çocukları en fazla motive eden ilkedir. Öyküleştirme yöntemi çocuklara sorduğu anahtar sorularla (“..... nedir?”, “Sizce .....nasıl bir şeydir?” veya “..... hakkında ne düşünüyorsunuz?” gibi), onların fikirlerine saygı duyulduğunu hissettirir. Çocukların fikirleri dikkate alınarak sürece başlanması, onların doldurulmayı bekleyen boş bir levha olarak görülmediği anlamına gelmektedir. Çocukların fikirleri doğrultusunda öykünün yapılandırılarak başlaması ve bunu sınıfta görsel olarak hayata geçirilmesi; tüm öykü temasını sürdürecektir enerjisi elde etmeye olanak sağlar (Tepetaş, 2011).

Bağlam İlkesi

Yeni öğrenmeler önceki öğrenmelerle bağlantılı olmalıdır ki, çocuklar bilinenden bilinmeyene doğru giderek öğrensinler. Bu yüzden konular aşamalı bir şekilde verilmelidir. Kolaydan zora, eski bilgilerden yeni bilgilere doğru bir akış olmalıdır. Öyküleştirme konusu çocuklara gerçek yaşamı yansıttığından, bağlam tanıdık ve çocuklar kendi yaşamlarıyla öykü arasındaki ilişkiyi kurmaktadır (Coşkun, 2013).

Tema İlkesi

Aslında bu ilke, öykü ilkesiyle doğrudan ilgilidir. Çocuklar yeni öğrenilenleri önceki bilgiye bağlarken; anlamlarını bilinenden bilinmeyene doğru düzenlemelidirler. Çocuktan öğrenmesini istediğimiz şeyi neden öğrenmesini istediğini ortaya koyan temadır. Öykü teması gerçek hayatı yansıttığından; tema tanıdık ve çocuklar temanın kendi hayatlarıyla ilişkisini görebilirler. Çocuklar temanın onlardan istediği şeyi bildiği ve dikkate aldığı için; araştırır, becerileri uygular ve yeni bilgiyi özümserler (Bacak, 2008).

Uygulamadan Önce Yapı İlkesi

Çocuklardan düşüncelerini ifade etmelerini istemeden önce, onların daha önce kazanmış oldukları bilgileri en üst noktaya kadar getirdiklerinden emin olmalıyız. Böylece kendi sorularını oluşturabilirler ve bunlara yanıt aramaya başlayabilirler. Çocuklar bildikleri konuları dile getirerek neleri bilmediklerini keşfedebilirler. Bunun için öğretmen; ortamın oluşturulmasına, araştırma yapılmasına, sunum yapılmasına veya bir maketin yapılmasına uygun bir yapı sunmalıdır. Örneğin bir duvar panosu oluşturabilir. Bu yapı, gerekenleri tek başına yapmak için gerekli beceriye sahip olmayan çocuklar açısından da eşitlik sağlamaktadır. Bu becerilere sahip olan çocuklar ise kendi başarılarına çalışmaya yönelebilirler. Uygulamadan önce belirli bir yapının bulunması ilkesi, gerekli şartlar sunulduğunda, tüm çocukların kendilerinden istenenleri başarıyla yerine getirebileceği inancını desteklemektedir (Yiğit, 2007).

Öyküleştirme yönteminde çocuklar öğretmenleri ile birlikte planladıkları sürecin içerisinde yaşarken; hayal güçlerini harekete geçirir ve sorun çözmeye uygun basamakları kullanırlar. Akranlarıyla paylaşımda bulunarak öğrenirken; nasıl öğrendiklerinin farkına bile varmadan yeni bilgileri süreçte eğlenerek kullanmaya başlarlar. Çocuklar süreçte aktif rol alırken; yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olan etkinliklerle farklı öğrenme yollarını deneme fırsatı edinirler (Creswell, 2007).

1970'li yıllardan beri farklı ülkelerde bir eğitim yöntemi olarak kullanılan öyküleştirme yönteminin Türkiye de özellikle sosyal bilgiler, fen ve matematik eğitimi gibi alanlarda kullanıldığı ve ilköğretim düzeyinde yapılan bu çalışmaların olumlu etkisinin olduğu yapılan alan yazın taramasında bulunan farklı çalışmalarda ortaya çıkmıştır. Güney (2003) tarafından Ankara'da yapılan "İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öykü Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına İlişkin Bir Durum Çalışması" adlı çalışmada öyküleştirme yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada, İlköğretim 5. sınıf öğretim programında son yapılan değişiklikten önce var olan "Güzel Yurdumuz Türkiye" ünitesi araştırmacı tarafından öyküleştirme yöntemi kullanılarak işlenmiştir. Araştırma sonucunda, araştırma yapmanın öğrencilerin derse olan motivasyonunu artırmakta olduğu görülmüştür. Yiğit (2007) tarafından Bolu'da yapılan bir çalışmada ise İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi, "Ülkemizin Kaynakları" ünitesinde Öyküleştirme Yönteminin öğrenci başarısına etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda Öyküleştirme Yönteminin öğrencilerin başarı düzeylerinin artmasında etkili olduğu görülmüştür. Bacak (2008) Manisa ilinde yaptığı çalışmasına İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrenenlerin akademik başarı ve yaratıcılıklarına etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Programdaki "Hepimizin Dünyası" ünitesiyle sınırlandırdığı çalışmada; deney ve kontrol grubundan oluşan toplam 36 öğrenci ile çalışmıştır. Araştırmasının sonucunda; öyküleştirme yönteminin akademik başarıyı ve yaratıcılığı arttırdığı sonucuna varmıştır. Özden (2012) ise İstanbul ilinde yaptığı

çalışmasında ilköğretim 5. Sınıf öğrencileriyle “Canlılar Dünyasını Gezelim, Tanıyalım” ünitesinde öyküleştirme yönteminin öğrencilerin başarılarına ve kavramsal öğrenmelerine etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda; öyküleştirme yöntemine dayalı hazırlanan öğretim planının çocukların öğrenmeleri üzerinde anlamlı bir ilerleme sağladığı görülmüştür. Coşkun (2013) ise “Matematik Kavramları Öğretiminde Öyküleştirme Yönteminin Tutuma ve Başarıya Etkisi” adlı araştırmasında; “Tamsayılar ve Mutlak Değer” ünitesi deney grubunda Öyküleştirme Yöntemi ile işlenirken, kontrol grubunda ise mevcut yöntemler aracılığıyla öğretim yapılmıştır. Araştırma sonucunda başarı düzeyleri açısından deney grubunda anlamlı bir farklılık çıktığı görülürken; matematiğe yönelik tutumlarında anlamlı bir farkın çıkmadığı görülmüştür. İlköğretim düzeyinde yapılan çalışmalar dışında Tepetaş (2011) ise araştırmasında 6 yaş çocuklarının temel kavram ve bilgi düzeylerini desteklemeye yönelik öyküleştirme yöntemine dayalı bir eğitim uygulaması hazırlamıştır. Araştırma sonucunda ise öyküleştirme yöntemiyle öğrenim gören deney grubunun temel kavram bilgi düzeylerinde, geleneksel yöntemle öğrenim gören kontrol grubuna göre anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tüm bu bilgiler ışığında farklı ülkelerde bir eğitim yöntemi olarak kullanılan ve Türkiye’de de çeşitli yaş gruplarında etkisi araştırılan öyküleştirme yönteminin, beş yaş çocuklarına farklılıklara saygının kazandırılmasında bir etkisinin olup olmadığı bu araştırma ile incelenmiştir. Bu araştırma Ankara ilindeki MEB’e bağlı iki ilköğretim okuluna bağlı anasınıfına devam eden beş yaşındaki çocuklar, 2013-2014 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi, eğitim süreci, öyküleştirme yöntemini kullanarak hazırlanan altı haftalık “farklılıklara saygı eğitimi uygulaması” ve farklılıklara Saygı Ölçeğinin çocuklara belli aralıklarla üç kez uygulanması ile sınırlandırılmıştır.

Yöntem

Araştırmada, öyküleştirme yöntemine dayalı eğitimin beş yaş çocuklarına farklılıklara saygının kazandırılmasındaki etkisi incelemek amacıyla ön test, son test ve kalıcılık testi kontrol gruplu seçkisiz atamayı içermeyen yarı deneysel araştırma deseni kullanılmıştır. Deneysel araştırma bilimsel yöntemler içinde en kesin sonuçların elde edildiği araştırmadır. Çünkü araştırmacı karşılaştırılabilir işlemler uygular ve daha sonra onların etkilerini inceler (Büyüköztürk, Çakmak Kılınç, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2008). Desende bağımlı değişken, beş yaş çocuklarının farklılıklara saygı kazanımı MEB 2013 Okul Öncesi Programında uygulanan etkinliklere göre kazanmaları, bağımsız değişken ise çocukların farklılıklara saygı kazanmasında etkisi incelenen öyküleştirme yöntemine dayalı eğitim programıdır.

Araştırmada, 2x3’lük bir karışık desen kullanılmıştır (Deney ve kontrol grubu X ön test, son test ve kalıcılık testi). Karışık desenlerde, bağımlı değişken üzerinde etkisi incelenen en az iki değişken bulunmaktadır. Bunlardan birisi yansız grupların oluşturduğu farklı deneysel işlem koşullarını diğeri ise, deneklerin farklı zamanlardaki tekrarlı ölçümlerini (ön test-son test-kalıcılık testi) tanımlar (Büyüköztürk, Çakmak Kılınç, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2008). Araştırmada kullanılan yarı deneysel desen Tablo 1’de gösterildiği gibidir.

Tablo 1. Ön test-son test- kalıcılık testi kontrol gruplu araştırma deseni

<i>Grup</i>	<i>Ön Test</i>	<i>İşlem</i>	<i>Son Test</i>	<i>Kalıcılık Testi</i>	
GD	M	O1	XÖY	O3	O5
GK	M	O2	X	O4	O6

GD: Öyküleştirme Yöntemine dayalı eğitim verilen deney grubunu,

GK: Kontrol grubunu,

M: Deneklerin gruplara yansız atanmadığını

O1 ve O3: Deney grubunun ön test-son test ölçümlerini,

O2 ve O4: Kontrol grubunun ön test-son test ölçümlerini,

O5: Deney grubunun kalıcılık testi ölçümlerini,

O6: Kontrol grubunun kalıcılık test ölçümlerini,

XÖY: Deney grubuna uygulanan öyküleştirme yöntemine dayalı farklılıklara saygı eğitim etkinliklerini
X: Kontrol grubuna bir işlem yapılmadığını, MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı etkinliklerine devam ettiklerini göstermektedir (Büyüköztürk 2011).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun oluşturulmasında ilk olarak 2013-2014 eğitim öğretim yılında Ankara ilindeki resmi kurumlardan MEB'e bağlı Gülten Kösemen ve Kurtuluş ilkokulları anasınıflarının yöneticileri, öğretmenleri ile görüşülerek, portfolyoları ve kişisel dosyaları incelenerek sosyo-kültürel özellikler açısından benzer özelliklere sahip beş yaş çocuklarının devam ettiği sınıflar belirlenmiştir. Daha sonra benzer özelliklere sahip olduğu belirlenen sınıfların bulunduğu okullardan deney ve kontrol grupları küme (grup) örnekleme yolu ile saptanmıştır. Bu bağlamda araştırma; çalışma grubunu oluşturan çocukların eş ve benzer nitelikte olduğu sayılına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Bütün bu işlemler sonucunda deney grubuna Gülten Kösemen İlkokulu anasınıfında bulunan dört şubeden 52 çocuk ve kontrol grubuna Kurtuluş İlkokulu anasınıfında bulunan 6 şubeden 52 çocuk dâhil edilmiştir.

Deney ve kontrol gruplarının belirlenmesinde daha önce öyküleştirme yöntemine dayalı eğitimin uygulanmamış olma sınırlılığı aranmış ve her iki anasınıfında da daha önce bu tekniğin kullanılmamış olduğu saptanmıştır. Kontrol grubundaki çocukların dolaylı olarak da olsa öyküleştirme yöntemine dayalı eğitimden etkilenebilecekleri düşüncesiyle deney ve kontrol grupları ayrı okullardan seçilmiştir.

Deney grubunda araştırma başlangıcında dört şubede 56 çocuk bulunmaktaydı. Ancak iki ailenin başka bir semte taşınması sebebi ile iki çocuk okuldan ayrılmıştır. Diğer iki çocuk ise sağlık problemleri sebebiyle okula düzenli olarak devam edememişlerdir. Bu nedenle deney grubu sayı olarak 52' de sabitlenmiş ve eğitim programının uygulanmasına 52 çocuk ile devam edilmiştir. Deney grubunun bulunduğu okul sabahtan ve öğleden sonra olmak üzere yarım gün eğitim vermektedir. Bu sebeple sabah okula gelen iki şube ve öğleden sonra okula gelen iki şube birleştirilmiştir. Böylece sabahtan 26 çocuk, öğleden sonra 26 çocuk olmak üzere deney grubu iki gruptan oluşmuş ve iki grupta da aynı çalışmalar yapılmıştır. Gruplar okulda yarım gün eğitim aldıkları için, araştırmacı deney grubuna altı hafta boyunca her gün giderek; sabahtan ve öğleden sonra olmak üzere iki deney grubuna da yarım gün boyunca öyküleştirme yöntemine dayalı eğitim programı uygulamaları yapmıştır.

Kontrol grubunun bulunduğu okulda da çocuklara sabahtan ve öğleden sonra olmak üzere eğitim verilmektedir. Bu yüzden okulda sabahtan üç şube, öğleden sonra üç şube olmak üzere altı şubede toplam 106 çocuk bulunmaktadır. Bu şubelerden küme örnekleme yöntemiyle çocuklar seçilerek, sabahtan ve öğleden sonra eğitim alan birer gruptaki toplam 52 çocuk araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu gruplarda bulunan çocuklar okul öncesi öğretmeni tarafından 2013 MEB Okul Öncesi Eğitim Programına göre hazırlanan günlük eğitim programı ile eğitimlerine devam etmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada belirlenen araştırma soruları dikkate alınarak, problemi daha ayrıntılı tanımlamak ve problemin çözümüne yönelik öneriler elde etmek amacıyla ilgili alanda veri toplanmıştır. Araştırmada, birincil veri kaynağı olarak; Ekmişoğlu (2007) tarafından geliştirilen "Farklılıklara Saygı Ölçeği" uygulanmıştır. Ayrıca, çalışma grubunu oluşturan çocukların ve onların aileleri hakkındaki demografik bilgilerin toplanması için araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formları kullanılmıştır. Veri toplama araçları aşağıda açıklanmıştır:

Kişisel Bilgi Formu

Örnekleme dâhil edilen çocuklar ve aileleri hakkındaki demografik bilgileri içeren ve 10 sorudan oluşan form, araştırmacı tarafından hazırlanmış olup aileler tarafından doldurulması sağlanmıştır. Deney ve kontrol grubundaki çocukların yaş, cinsiyet ve kardeş sayısı hakkında bilgi edinilmesini sağlayan kişisel bilgi formları, aileler hakkında da yaş, eğitim durumu ve meslek

gibi bilgilerle ilgili sorular içermektedir. Kişisel bilgi formları aracılığıyla çalışma grubuna dâhil olan çocuklar ve aileleriyle ilgili demografik bilgiler toplanmıştır ve çalışma grubunun özelliklerinin belirlenmesinde kullanılmıştır.

Farklılıklara Saygı Ölçeği

Çalışmada belirlenen araştırma sorularını dikkate alarak araştırmacı, problemi daha ayrıntılı tanımlamak ve problemin çözümüne yönelik verileri elde etmek amacıyla Farklılıklara Saygı Ölçeğini veri toplama aracı olarak kullanmıştır. Ekmişoğlu (2007) tarafından geliştirilen “Farklılıklara Saygı Ölçeği” çalışmaya dâhil edilen çocukların farklılıklara saygı kazanımını değerlendirilmek için ilgili izin ve onay alınarak kullanılmıştır. Toplam 30 sorudan oluşan ölçek, uygulamalar öncesinde ön test, uygulamalar sonrasında son test ve son testten bir ay sonra kalıcılık testi için kullanılmıştır ve toplanan tüm verilerin istatistiksel analizleri yapılarak değerlendirilmiştir. Farklılıklara Saygı Ölçeği, farklılıklara saygı kazanımı hakkında okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek ve belirlenen görüşlere dayalı olarak Ekmişoğlu (2007) tarafından beş-altı yaş çocukları için yüksek lisans tezi kapsamında geliştirilmiş bir ölçektir.

Farklılıklara Saygı Ölçeği; farklılık alanlarına ilişkin olarak cinsiyete yönelik 5 madde, aile-sosyal yaşama yönelik 9 madde, engel durumuna yönelik 8 madde ve farklı kültürel geçmiş durumuna yönelik 8 madde olmak üzere toplam 30 maddeden oluşmaktadır. 5 alt bölüm ve 30 maddeden oluşan bu ölçek; cinsiyet, aile-sosyal yaşam, engel ve farklı kültürel geçmiş durumlarını içermektedir. Ölçek çocuklara bireysel olarak uygulanmaktadır. Uygulama süresi çocuğun yaşına ve yeteneğine göre yaklaşık olarak 20-25 dakika arasında değişmektedir (Ekmişoğlu, 2007: 77).

Farklılıklara Saygı Ölçeğinin iç tutarlık katsayısına bakıldığında; en yüksek iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha yöntemi ile bulunduğu ve bu değer, 6948 olduğu görülmektedir. Bu değer okul öncesi dönemi üzerinde yapılan bir çalışma için iyi bir değer olarak kabul edilmektedir. En düşük iç tutarlık katsayısı ise bir testin yarıya ayrılan metoduyla bulunan Sperman Brown ve Guttman ile elde edilmiştir. Sperman Brown ,4527 ve Guttman ,4527 olarak bulunmuştur (Ekmişoğlu, 2007). Ölçeğinin madde analiz sonuçları kapsamında 3 ayrı madde analiz tekniği kullanılmıştır. Bunların ilki; her bir sorunun test toplamı ile korelasyona dayalı “madde toplam değeri (item total)”dir. İkincisi; teknik her bir sorunun değerinin toplamdan çıkartıldıktan sonra kalan madde ile korelasyonuna dayalı “madde kalan (item remainder)” değeridir. Üçüncüsü ise; teknik madde ayırt edicilik indeksleridir. Her bir sorunun 3 teknikte anlamlı sonuç vermesi beklenirken; istatistiksel açıdan 3 teknikten birinde de anlamlı sonuç alınması yeterlidir. Bu ölçekte de tüm maddelerin hiç olmazsa bir teknikte anlamlı sonuç verdiği için, tüm maddelerin kalmasına karar verilmiştir. Araştırmacı yaptığı istatistiksel işlemlere göre Farklılıklara Saygı Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir test olduğunu dile getirmiştir (Ekmişoğlu, 2007).

Ölçekte yer alan maddeler ve ölçeğin iç tutarlık değeri dikkate alındığında; Farklılıklara Saygı Ölçeği, Öyküleştirme Yöntemine dayalı eğitim programı uygulanmadan önce ve uygulandıktan sonra çocukların değerlendirilmesini sağlayabileceği için seçilmiştir.

Bu araştırma için de kullanılan Farklılıklara Saygı ölçeğinin güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre Farklılıklara Saygı ölçeğinin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,81 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu sonuca göre ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Çünkü Cronbach Alfa değeri 1'e ne kadar yakınsa güvenilirlik değerinin de o kadar yüksek olduğu ifade edilir (Büyüköztük ve ark., 2008).

İşlem

Araştırmaya başlamadan önce araştırmaya dâhil edilecek çocukların ailelerine gönüllü katılım formu gönderilmiş ve araştırma hakkında ailelere bilgi verilmiştir. Aynı zamanda bu formla birlikte ailelerin çocuklarının bu çalışmaya katılımcı olmasına izin verip vermedikleri ailelere sorulmuştur. Gönüllü katılım formları bir hafta içerisinde ailelerin çocukları ile birlikte okullarına

gönderilmiştir. Gönüllü katılım formları incelendiğinde çalışmaya dâhil edilecek çocukların ailelerinin hepsinin izin verdiği görülmüştür.

Araştırma sürecinde ise araştırmaya dâhil edilen çocukların ailelerine Kişisel Bilgi Formu sınıf öğretmenleri aracılığıyla gönderilmiş ve doldurmaları sağlanmıştır. Ailelerin hepsi kişisel bilgi formlarını çocukları ile birlikte okullarına göndermiştir. Kişisel bilgi formları incelendiğinde ailelerin hepsinin tüm maddeleri doldurduğu fark edilmiştir.

Farklılıklara Saygı Ölçeğinin Uygulanışı

Araştırmaya 2013-2014 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde başlanmıştır. Çalışmanın ilk haftasında çocuklarla tanışma etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Çocukların farklılıklara saygı kazanımlarını değerlendirmek amacıyla deney ve kontrol grubundaki çocuklara Farklılıklara Saygı Ölçeği ön test olarak uygulanmıştır. Bu süreç deney ve kontrol grubunda toplam bir hafta sürmüştür. Ön test uygulaması süresince her çocuk sıra ile uyarıların olmadığı bir ortama alınmış ve araştırmacı tarafından Farklılıklara Saygı Ölçeği araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Uygulama aşamasında çocukların yanıtları ölçeğe işaretlenmiştir. Her çocuğa ortalama 20-25 dakika süre ayrılmıştır.

Eğitim programının uygulanması tamamlandıktan sonra bir hafta süre ile deney ve kontrol gruplarına Farklılıklara Saygı Ölçeği son test olarak uygulanmıştır. Öyküleştirme Yöntemine dayalı olarak verilen eğitimin kalıcı olup olmadığını belirlemek amacıyla, Farklılıklara Saygı Ölçeği, son testten bir ay sonra deney ve kontrol grubundaki çocuklara tekrar uygulanan kalıcılık testi ile kalıcılıkları değerlendirilmiştir.

Deneysel Süreç

Ön test uygulamalarından önce araştırmacı deney grubunun bulunduğu okula giderek çocuklarla tanışma etkinlikleri yapmıştır. Bu etkinlikler kapsamında kendisini tanıtmış ve onlarla yapmayı planladığı çalışmadan bahsetmiştir. Bu süreçte çocukların çalışmaya başlamak için istekli ve gönüllü olduğu gözlemlenmiştir. Tanışma etkinliklerinden sonra ön testler uygulanmış ve araştırmacının öyküleştirme yöntemini kullanılarak hazırladığı etkinlikler araştırmacı tarafından altı hafta boyunca uygulanmıştır. Eğitim etkinliklerinin uygulandığı süre boyunca sınıf öğretmeni pasif rol almıştır. Yönergelere müdahale etmemiştir. Uygulama süresince hem deney hem de kontrol grubundaki çocuklar günlük eğitim planlarındaki eğitim etkinliklerini gerçekleştirmeye devam etmişlerdir. Kontrol grubuna ise herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Olası durumlar kontrol edilmiş ve çocukların aynı seviyelere gelmelerine çalışılmıştır.

Anasınıflarında sabahçı ve öğlenci uygulaması (yarım gün eğitim) yapıldığından dolayı; araştırmacı altı hafta boyunca, sabahçı ve öğlenci çocuklarla her gün sınıflarında bulunmuş ve aynı etkinlikleri yapmıştır. Eğitimin uygulanması gün içerisinde sınıf öğretmenin günlük etkinlik planını bozmadan deney grubundaki çocukların uygun zamanlarında yapılmıştır. Sınıf öğretmeni ile konuşularak günlük plana uygun bir şekilde etkinlik araları ve gün içerisindeki boşluklar kullanılarak öyküleştirme yöntemi ile desteklenen günlük eğitim akışı içerisinde uygun yerlere yerleştirilmiştir. Birbirlerinin çalışmalarını görmemeleri için iki deney grubu da birbirinin aynısı olan iki ayrı sınıfta çalışmışlardır. Çalışmaya başlamadan önce iki sınıfta aynı şekilde düzenlenerek ortam hazırlanmış ve iki deney grubuna da aynı etkinlikler uygulanmıştır.

İki deney grubunda da öğretmenler aynı günlük planları uygulamıştır. Araştırmacı sabahçı ve öğlenci çocuklarla her gün sınıflarında bulunduğu için eğitim uygulanması gün içerisinde sınıf öğretmenin günlük etkinlik planını bozmadan deney grubundaki çocukların uygun zamanlarında yapılmıştır. Sınıf öğretmeni ile konuşularak günlük plana uygun bir şekilde etkinlik araları ve gün içerisindeki boşluklar kullanılarak öyküleştirme yöntemi ile desteklenen günlük eğitim akışı içerisinde uygun yerlere yerleştirilmiştir. Araştırmacı kendi uygulamaları haricindeki süreçte de sınıfta bulunduğu öğretmenlerin uygulamalarını da gözlemlemiş, özellikle farklılıklara saygı ile ilgili bir hikâye okunmamasına veya herhangi bir etkinlik yapılmamasına dikkat etmiştir. Bu etkinliklerin hazırlık aşamasında araştırmacı tarafından konu ile ilgili geniş bir

alan yazın taraması yapılmıştır. Ayrıca eğitim programının hazırlanması sürecinde araştırmacı tarafından zaman zaman anasınıfına gidilerek gözlemler yapılmış, sınıf öğretmeni ile görüşmeler yapılmıştır. Bunlara ek olarak Farklılıklara Saygı Ölçeği ölçme aracı olarak kullanılacağından eğitim programının geçerliliğini daha iyi ölçebilmek amacıyla kullanılacak olan alt boyutlara ait kavramlar belirlenerek eğitim programı içerisine yerleştirilmiştir. Bu bilgiler ışığında hazırlanan eğitim programında araştırmacı öykünün anlatımı için dikkat edilmesi gereken dört aşamayı göz önünde bulundurarak etkinlikleri uygularken; hazırlanan eğitim etkinliklerinde anahtar sorular kullanılarak öykü geliştirilmiş ve çocuklardan ileriki kısımlarda kullanılabilecek olayları önermeleri istenmiştir.

Tüm bunlar planlanırken de öyküleştirme yönteminin ilkeleri dikkate alınarak yapılmıştır. Çünkü öykü ilkesinde de bahsedildiği gibi; insan yaşamının önemli bir parçasını oluşturan ve gerçek hayatı yakından tanıyabilecekleri öyküler aracılığıyla tarih, din, kültür gibi öğeler çocuklara aktarılabilir (Tepetaş, 2011). Tahmin ilkesinin gerektirdiği gibi öykünün ne çok basit ne de çok karmaşık olmamasına dikkat edilerek, çocukların sonrasında neler olacağını tahmin etmelerine fırsat tanınmıştır. Öğretmenin ipi ilkesi dikkate alınarak öğretmen ve çocuk arasındaki ilişkiye dikkat edilmiş ve işbirliğiyle öykü oluşturulmaya çalışılmıştır.

Araştırmacı tarafından hazırlanan eğitim etkinliklerinin sonlandırılmasından hemen sonra son test uygulamalarına geçilmiştir ve bir hafta süre ile deney ve kontrol gruplarına farklılıklara saygı ölçeği uygulanmıştır. Son testler tamamlandıktan bir ay sonra araştırmacı tarafından deney ve kontrol grubunda buluna çocuklara kalıcılık testi uygulamaları yapılmıştır.

Verilerin İşlenmesi ve Çözülmesi

Araştırma kapsamına alınan çocuklar hakkında genel bilgiler edinilmesini sağlayan Kişisel Bilgi Formu ve çocukların Farklılıklara Saygı Ölçeğinden aldıkları ön test, son test ve kalıcılık testlerinin sonuçlarını içeren puanlar bilgisayar ortamına aktararak uygun istatistiksel analizler yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada bir deney ve bir kontrol olmak üzere iki grupta çalışılmıştır. Her grupta yer alan çocuklardan elde edilen verilerin parametrik test varsayımları olan verilerin normal dağılımı ve varyansların homojenliği istatistiki açıdan test edilmiştir. Gruplardan elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediği “çarpıklık, basıklık katsayıları” ve “Shapiro-Wilk testi” ile varyansların homojenliği ise “Levene’s Test of Equality of Error Variances (Levene Hata Varyansları Eşitliği Testi)” ile incelenmiştir. Shapiro Wilk testinde deney grubuna ait p değerleri 0,05’den küçük olduğu ve Levene testinde ise son test ve kalıcılık testlerinde p değeri 0,05’den küçük olduğu için elde edilen verilerin dağılımlarının normal ve varyanslarının homojen olmadığı söylenebilir. Ölçüm setlerinin ikili kombinasyonları için grupların kovaryansları da eşit olmamakla birlikte (Box’s Test Equality of Covariance Matrices testi sonucu 0,001’den küçük), Mauchy’s Test of Sphericity (Mauchy küresellik testi) sonucu da 0,05’den küçüktür. Tüm bu sonuçlar dikkate alındığında verilerin parametrik test koşullarını (karışık ölçümler için iki faktörlü ANOVA testi için) karşılamadığı görüldüğü için parametrik olmayan istatistikler kullanılmıştır. Verilerin analizinde parametrik olmayan istatistikler içinden, ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test etmek için “Mann-Whitney U testi” kullanılarak deney ve kontrol grupları birbirleri ile son test ve kalıcılık testi fark puanları açısından karşılaştırılmıştır. Öyküleştirme yöntemine dayalı eğitim alan beş yaş çocukları ile kontrol grubunda yer alan çocukların kendi içlerinde ön-son-kalıcılık testleri açısından karşılaştırılmasında ise bağımlı örneklem durumunda kullanılan ilişkili iki ölçüm setine ait puanlar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla “İlişkili Ölçümler İçin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” kullanılmıştır. Bununla birlikte deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların Farklılıklara Saygı Ölçeğinden elde ettikleri puanların cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği “Mann-Whitney U testi” ile bakılmıştır. Verilerin analizinde istatistiksel paket programı kullanılmıştır. Ortalamalar arası farkların önemli olup olmadığını belirlemede 0,05 ve 0,01 önem düzeyi esas alınmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgu ve Yorumlar

a)Öyküleştirme yöntemine dayalı eğitim alan ve almayan beş yaş çocuklarının farklılıklara saygı kazanımları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Deney ve kontrol grubundaki çocukların farklılıklara saygı ölçeğinden aldıkları son test ve kalıcılık testi puan ortalamaları arasında gözlenen farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiş ve elde edilen sonuçlara ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Deney ve kontrol grubundaki çocukların farklılıklara saygı ölçeğine ilişkin son test ve kalıcılık testi puanlarına uygulanan mann-whitney u testi sonuçları

	Grup	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Son test	Deney grubu	52	78,42	4078,00	4,00	0,00*
	Kontrol grubu	52	26,58	1382,00		
Kalıcılık Testi	Deney grubu	52	78,50	4082,00	0,00	0,00*
	Kontrol grubu	52	26,50	1378,00		

*p<0,01

Tablo 2 incelendiğinde Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre; öyküleştirme yöntemine göre eğitim alan çocuklar ile böyle bir eğitim almayan çocukların farklılıklara saygı ölçeği son test puanları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur (U=4,00, p<0.01). Sıra ortalamaları dikkate alındığında öyküleştirme yöntemine göre eğitim alan çocukların (sıra ort.:78,42), bu eğitime katılmayan çocuklara (sıra ort.:26,58) göre farklılıklara saygı kazanımlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre öyküleştirme yöntemi ile verilen eğitimin farklılıklara saygıyı öğrenmeyi, kontrol grubunda verilen eğitime göre daha iyi sağladığı söylenebilir. Yine Tablo 2'de görüldüğü gibi, deney ve kontrol grupları farklılıklara saygı ölçeği kalıcılık testi puanları anlamlı bir fark olduğu görülmüştür (U=0,00, p<0.01). Sıra ortalamaları dikkate alındığında öyküleştirme yöntemine göre eğitim alan çocukların (sıra ort.:78,50), bu eğitime katılmayan çocuklara (sıra ort.:26,50) göre farklılıklara saygı kazanımlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgularda yola çıkarak öyküleştirme yönteminin beş yaş çocuklarının farklılıklara saygı kazanımlarını arttırmada etkili olduğu söylenebilir.

Farklılıklara saygıyı kazandırmayı amaçlayan bir eğitim programının dikkate alması gereken unsurlar düşünülerek hazırlanan öyküleştirme yöntemine dayalı eğitimi alan deney grubundaki çocukların, bu eğitimi almayan çocuklara göre test sonuçlarında anlamlı bir farklılık olması beklenen bir sonuçtur. Deney grubuyla yapılan çalışmada öyküleştirme yönteminin çocukları meraklandırdığı ve öğrenmelerini arttırdığı düşünülmektedir. Barret (2010)'in öyküleştirme yöntemi ve öğrencilerin motivasyon seviyeleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında da benzer sonuçları savunduğu görülmüştür. Creswell (2007)'in John Dewey'in fikirleri ile öyküleştirmenin alt temel prensibini karşılaştırdığı araştırmasında ise öyküleştirme içerisinde karakterler ve olaylarla çocukların motive edildiğini, merak duygularını arttırdığını ve daha iyi öğrenmelerinin desteklediğini söylemiştir.

Deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların farklılıklara saygı ölçeği ön test-son test, ön test-kalıcılık testi ve son test-kalıcılık testi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı ilişkili iki ölçüm setine uygulanan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara ilişkin bulgular Tablo 3, 4 ve 5'de gösterilmiştir.

Tablo 3. Deney ve kontrol grubundaki çocukların farklılıklara saygı ölçeği ön test-son test puanlarına ilişkin wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

<i>Grup</i>	<i>Sıra işareti</i>	<i>N</i>	<i>Sıra ortalaması</i>	<i>Sıra toplamı</i>	<i>Z</i>	<i>P</i>
Deney grubu	Negatif sıra	2	22,00	44,00	5,87 *	0,00 ***
	Pozitif sıra	50	26,68	1334,00		
	Nötr	0				
Kontrol grubu	Negatif sıra	40	28,31	1132,50	4,40 **	0,00 ***
	Pozitif sıra	11	17,59	193,50		
	Nötr	1				

*Negatif sıralar temeline dayalı

**Pozitif sıralar temeline dayalı

*** $p < 0,01$

Tablo 3'de verilen Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçlarına göre deney grubu çocuklarının farklılıklara saygı kazanımlarının, öyküleştirmeye yöntemine dayalı eğitim almadan önceki ve aldıktan sonraki puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($z=5,87$, $p < 0,01$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve sıra toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar yani son test puanı lehine olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, öyküleştirmeye yönteminin çocukların farklılıklara saygı kazanımlarını geliştirmede önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Tablo 3 incelendiğinde kontrol grubunda yer alan çocukların farklılıklara saygı ölçeğinden aldıkları deney öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($z=4,40$, $p < 0,01$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve sıra toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın negatif sıralar yani ön test puanı lehine olduğu görülmektedir. Elde edilen bu sonuç kontrol grubunda verilen eğitimin çocuklardaki farklılıklara saygı kazanımına etkisinin az olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmalara göre, farklı ve yeni öğretim yöntemlerinin kullanılmasının, geleneksel öğretim yöntemlerine göre küçük çocuklardaki açığa çıkarılmamış potansiyeli açığa çıkardığını belirtilmektedir (Clements, 1999). Birbirinden farklı çalışmalarda araştırmacılar farklı öğretim yöntemlerini kullanarak programlar hazırlamış ve bu programların çocuklar üzerindeki etkisini incelemiştir. Drama, bilgisayar destekli eğitim, öyküleştirmeye yöntemi ve proje yaklaşımı gibi yöntem ve tekniklerle çocukların öğrenme potansiyelleri artırılmaya çalışılmıştır. Yapılan bir araştırmada 3-4 yaş grubu çocuklara renk kavramının kazandırılmasında bilgisayar destekli eğitimin etkisini incelenmiş ve geleneksel öğretim yöntemine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur (Demir, 2007; Akt: Tepetaş, 2011).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan eğitim programlarının amacı, çocuğa günlük yaşantı içerisinde geçmesi olası konu ve kavramların öğretilmesidir. Üner (2011) yaptığı araştırmasında farklılıklara saygı kazanımının günlük etkinliklerin içinde yer verilmesinin önemli olduğunu ve eğitim uygulaması yapılırken gerekli ortamın ve materyallerin zenginleştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Türkiye Özel Okullar Derneği (2013)'nin düzenlediği sempozyumda öğretmenlerin farklı yöntem ve tekniklerden yararlanarak farklılıklara saygıyı öğretebilecekleri tartışılmıştır. Araştırmalara göre; bir yetişkin ya da başka çocuklarla sistemli olarak çalışan çocuğun bilişsel gelişiminin zenginleştiği ve kapasitesinin en üst düzeye çıktığı ifade edilmektedir

(Oğuzkan ve Oral, 1997). Öyküleştirme yöntemi de çocukların yeni bilgiler edinirken, eski bilgilerini ve yeni tecrübelerini kullandığı, süreçte aktif olarak yer aldığı, problemlere çözümler ürettiği, deneyimler kazandığı bir ortam yaratır (Tepetaş, 2011). Bu sebeple çocukların bir yetişkinle ve akranlarıyla birlikte çalışmasına fırsat tanıyan öyküleştirme yöntemi, sosyal konuları ve çevreyi keşfetmek için bir uyarıcı olduğundan; bu yöntem ile hazırlanmış eğitimi alan deney grubundaki çocukların, bu eğitimi almayan çocuklara göre test sonuçlarında anlamlı bir farklılık olması beklenen bir sonuçtur.

Tablo 4. Deney ve kontrol grubundaki çocukların farklılıklara saygı ölçeği ön test kalıcılık testi puanlarına ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Grup	Sıra işareti	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	Z	P
Deney grubu	Negatif sıra	2	21,75	43,50	5,88 *	0,00 ***
	Pozitif sıra	50	26,69	1334,50		
	Nötr	0				
Kontrol grubu	Negatif sıra	50	26,50	1325,00	6,21 **	0,00 ***
	Pozitif sıra	1	1,00	1,00		
	Nötr	1				

*Negatif sıralar temeline dayalı

**Pozitif sıralar temeline dayalı

***p<0,01

Tablo 4’de verilen Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçlarına göre deney grubunda yer alan çocukların farklılıklara saygı kazanımlarının, öyküleştirme yöntemine dayalı eğitime katılmadan önceki ve program bittikten 1 ay sonraki puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (z=5,88, p< 0.01). Fark puanlarının sıra toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın kalıcılık testi lehine olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar öyküleştirme yöntemine dayalı eğitimin 1 ay sonraki ölçümlerde de çocukların farklılıklara saygı kazanımlarının artmasında etkili olduğunu göstermektedir denilebilir. Aynı şekilde kontrol grubunda (z= 6,21, p< 0.01) yer alan çocukların farklılıklara saygı kazanımlarının, bu grupta verilen eğitime katılmadan önceki ve program bittikten 1 ay sonraki puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (z=6,21, p< 0.01). Fark puanlarının sıra toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın ön test puanları lehine olduğu görülmektedir. Kontrol grubunda gözlenen farkın ön test puanları lehine olması bu grupta verilen eğitimin etkisinin az olduğunu göstermektedir.

Farklılıklarla yaşamları boyunca karşılaşabilecek çocuklar, insanları farklı yollardan anlamayı ve insanların farklılıklarına saygı duymayı ancak etkili bir okul öncesi programı ile öğrenebileceklerdir (Vanderbroeck, 2000). Ülkemizde KEDV (2006)’in yaptığı “Erken Çocuklukta Kültürel Çeşitliliğe Saygı” projesinden sonra; farklılıklara saygının erken yaşlarda çocuklara kazandırılmasına dair önem artmıştır. Fakat ülkemizde uygulanan okul öncesi eğitim programında farklılıklara saygı kazanımına yeteri kadar yer verilmemektedir. Üner (2011) araştırmasının sonucunda; farklılıklara saygı kazanımının okul öncesi eğitim programında sadece sosyal-duygusal ve bilişsel alanda yer alan birkaç amaç ve sayılı etkinliklerden oluştuğu için başarıyla uygulanmadığını, öğretmenlerin farklılıklara saygı eğitimi konusunda problem yaşadığını dile getirmiştir. Benzer sonuçlar Ekmişoğlu (2007)’nun yapmış olduğu çalışmada da ortaya çıkmıştır. Bu sebeplerden dolayı var olan programla eğitimlerine devam eden kontrol grubunda ön test ve kalıcılık testi sonuçları karşılaştırıldığında; kontrol grubunda verilen eğitimin farklılıklara saygının kazandırılmasında etkili olmadığını göstermiştir. Coşkun (2013)’un matematik kavramları öğretiminde öyküleştirme yönteminin etkisinin incelediği çalışmada da

mevcut yöntemler aracılığıyla eğitim yapılan kontrol grubunun başarı düzeylerini deney grubuna göre daha düşük olduğu görülmüştür.

Tablo 5. Deney ve kontrol grubundaki çocukların farklılıklara saygı ölçeği son test-kalıcılık testi puanlarına ilişkin wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

<i>Grup</i>	<i>Sıra işareti</i>	<i>N</i>	<i>Sıra ortalaması</i>	<i>Sıra toplamı</i>	<i>Z</i>	<i>P</i>
Deney grubu	Negatif sıra	3	5,50	16,50	1,89	0,06
	Pozitif sıra	9	6,83	61,50		
	Nötr	40				
Kontrol grubu	Negatif sıra	50	26,48	1324,00	6,20**	0,00 ***
	Pozitif sıra	1	2,00	2,00		
	Nötr	1				

*Negatif sıralar temeline dayalı

**Pozitif sıralar temeline dayalı

*** $p < 0.01$

Tablo 5 incelendiğinde Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçlarına göre sırasıyla deney grubunda yer alan çocukların farklılıklara saygı kazanımları, son test ve kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($z=1,89$, $p>0.05$). Bu sonuçlar deney grubunda yer alan çocukların farklılıklara saygı kazanımının artmasında öyküleştirme yönteminin bir ay sonraki ölçümlerde de etkisinin devam ettiğini göstermektedir denilebilir. Kontrol grubunda yer alan çocukların ise farklılıklara saygı kavramları son test ve kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($z=6,20$, $p<0.01$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve sıra toplamları incelendiğinde, gözlenen bu farkın negatif sıralar yani son test puanları lehine olduğu görülmektedir.

Güney (2003) yapmış olduğu araştırma sonucunda, araştırma yapmanın çocukların konuya karşı motivasyonunu artırmakta olduğunu söylemiştir. Çocuklar araştırma yaparak dersten daha çok zevk aldığı için; çocukların düşünme, işbirlikçi çalışma, süreç içerisinde somut nesnelere yararlanma ve ürün oluşturma becerilerini geliştirmesi açısından etkili olmuştur. Benzer sonuçlar bu araştırmada da ortaya çıkmıştır. Öyküleştirme yöntemine dayalı eğitimin çocukları üzerinde olumlu bir etki bıraktığı son test ve kalıcılık testi sonuçlarında da görülmektedir. Öyküleştirme yöntemi kullanarak hazırlanmış olan eğitim programı bitmesinden bir ay sonra bile beş yaş çocuklarının farklılıklara saygı ölçümleri son testleriyle benzer çıkmıştır. Yiğit (2007)'in çalışmasında ulaştığı sonuç gibi; öyküleştirme yönteminin çocukların bir şeyleri öğrenebilme düzeylerinin ve başarılarını artmasında etkili olduğu söylenebilir. Tepetaş (2011) ise, öyküleştirme yöntemi kullanılarak hazırlanan eğitim programı içerisinde çocuklara farklı ve nitelikli bir eğitim imkânı sunduğunu ve öğrenmeye güdülenmeyi arttırdığını belirtmiştir.

Bu çalışma için eğitim etkinlikleri hazırlanırken öyküleştirme yönteminin ve farklılıklara saygı eğitiminin tüm detaylarına dikkat edilmeye çalışılmıştır. Araştırma için hazırlanan bu öyküde çocukların eğlenerek ve heyecanla sürece katıldığı gözlemlenmiştir. Tüm çocukların daha sonra ne olacağını bilmek istedikleri için öyküyü bölüm bölüm takip ettikleri fark edilmiştir. Bunun öyküleştirme yönteminin takdir ilkesiyle bağlantılı olduğu söylenebilir. Çünkü çocukların beğenisi "Bir dahaki öykü ne ile ilgili olacak?" sorusuyla ortaya çıktığı takdir ilkesinde dile getirilmiştir (Bacak, 2008). Öyküleştirme yönteminin çocuklarda uyandırdığı merak, beğeni, heyecan gibi duygular yöntemin çocuklar üzerinde olumlu etki bıraktığı için farklılıklara saygının kazandırmasında etkili olduğu söylenebilir. Bu yüzden de beş yaş çocuklarında farklılıklara saygıyı kazanmalarında öyküleştirme yöntemi ile hazırlanan eğitim programı ile artış gösterdiği ve programın sonlandırılmasından sonrada bu ilerlemenin kalıcı bir şekilde sürdürüldüğü

söylenilebilir. Öyküleştirme yöntemi kullanılarak çocuklar tarafından hazırlanan karakterler, ev, ülkeye ait fotoğraflar, kıyafetler ve olaylara ait dokümanlar süreç sonlandırıldıktan sonra da sınıftan kaldırılmamıştır. Çocukların oyunlarını yine bu çalışmalar üzerinden diledikleri gibi oynamaya devam etmişlerdir. Eğitim programının bitmesine rağmen çocukların farklılıklara saygı kazanımına dair edindikleri kazanımların, bu materyaller ile geçirmiş oldukları zamanlarda oluşturdukları benzer öyküler ve oyunlar sayesinde kalıcılığını devam ettirdiği söylenebilir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgu ve Yorumlar

a)Öyküleştirme yöntemine dayalı eğitim alan beş yaş çocuklarının farklılıklara saygı kazanımları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

Cinsiyete göre yapılan karşılaştırmalar sonucunda deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların cinsiyete göre farklılıklara saygı ölçeğine ilişkin “Mnn Whitney U” testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Deney grubunda yer alan çocukların cinsiyetine göre farklılıklara saygı ölçeğine ilişkin mann whitney u testi sonuçları

<i>Grup</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	<i>Sıra ortalaması</i>	<i>Sıra toplamı</i>	<i>U</i>	<i>P</i>
Deney	Kız	25	27,50	680,00	320,00	0,73
	Erkek	27	25,85	698,00		
Kontrol	Kız	27	23.67	639.00	261.00	0,16
	Erkek	25	29.56	739.00		

Tablo 6 incelendiğinde, deney grubunda yer alan çocukların farklılıklara saygı ölçeğinden aldıkları puanların, cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir (U=320,00 p>0.05). Kontrol grubunda yer alan çocukların da farklılıklara saygı ölçeğinden aldıkları puanların, cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (U=261,00, p>0.05).

Cinsiyete bağlı ayrımcılığın toplum ve aile kültürü ile bağlantılı genel bir sorun olduğu düşünülmekte ve toplumda yetişkinlerin bu tür davranışlar sergilediği görülmektedir. Kızların öğretmen erkeklerin mühendis veya yönetici olması, annelerin ev işleri babaların ise tamir işlerini yapması gerektiği buna örnek olarak gösterilebilir (Üner, 2011). Hatta 3 yaşında bir kız çocuk cinsiyete dayalı stereotipik bir davranış ile erkek kardeşinin elektrikli süpürge ile oynamasına izin vermez ve kendini bu konuda haklı görür (Dunn, 1988). Farklılıklara saygıyı kazandırmayı amaçlayan bir eğitim programının dikkate alınması gereken unsurlardan birinin de cinsiyet olduğu düşünülerek hazırlanan öyküleştirme yöntemine dayalı eğitim alan deney grubundaki çocukların aldıkları puanlarda cinsiyete göre anlamlı bir farklılığın olmaması beklenen bir sonuçtur.

Öyküleştirme yönteminde tüm çocuklar süreçten memnun kaldıkları için; öğrenmenin tüm çocuklarda oluşması beklenmektedir (Yiğit, 2007). Bu yüzden Tablo 6 de görüldüğü gibi, öyküleştirme yöntemine dayalı bir eğitim programı çerisinde çocukların cinsiyetlerine göre farklılık göstermeksizin farklılıklara saygıyı kazandığı söylenebilir. Öyküleştirme yöntemi ile ilgili literatür taraması ve yapılan araştırmalar incelendiğinde, öyküleştirme yöntemine dayalı eğitimin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğine dair her hangi bir literatür bilgisine ya da araştırma sonuca rastlanmamıştır. Bu araştırmada da tablo 5’de görüldüğü gibi, çocukların farklılıklara saygı kazanımlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar

Öyküleştirme (Storyline) yöntemi kullanılarak uygulanan etkinliklerden oluşan programın gerçekleştirildiği okul öncesi eğitim alan beş yaş çocukları ile öyküleştirme yöntemi (Storyline) kullanılmayan okul öncesi eğitim alan beş yaş grubu çocukları, Farklılıklara Saygı Ölçeği kullanılarak çalışma öncesinde ve çalışma sonrasında değerlendirilmiştir. Çalışmanın bulguları değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Öyküleştirme yöntemine göre eğitim alan çocuklar ile böyle bir eğitim almayan çocukların farklılıklara saygı ölçeğinden aldıkları puanlar karşılaştırıldığında; deney grubunun lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Tablo 3'te görüldüğü üzere, öyküleştirme yöntemine dayalı eğitim çocukların farklılıklara saygı kazanımı üzerinde olumlu etki yapmıştır. McNaughton (2007) yaptığı çalışmasına drama yöntemi ile öyküleştirme yönteminin çocuklar üzerindeki etkisini incelemiş ve araştırma sonucunda iki yöntemin de çocuklarda olumlu değişiklikler sağladığını söylemiştir. McBlain (2007) ise "Öyküleştirme-Yaratıcı Bir Yaklaşım" adlı çalışmasının sonucunda öyküleştirme yönteminin çocukların üzerine olumlu etki yarattığını ve yaratıcılıklarını desteklediğini söylemiştir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde öyküleştirme yöntemine dayalı eğitim alan çocukların, almayan çocuklara göre bir ay sonra bile farklılıklara saygı kazanımlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Tablo 5'te görüldüğü üzere öyküleştirme yönteminin beş yaş çocuklarının farklılıklara saygı kazanımlarında kalıcı etkisi olduğu söylenebilir. Bu nedenle çocukların farklılıklara saygı kazanabilmeleri için okul öncesi eğitim programlarında öyküleştirme yönteminin kullanıldığı etkinlik uygulamalarından yararlanılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bacak (2008)'in ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin akademik başarısını ve yaratıcılığını incelediğinde çalışmada; öyküleştirme yönteminin akademik başarıyı ve yaratıcılığı arttırdığı sonucuna varmıştır. Ayrıca geleneksel öğretim yaklaşımının uygulandığı okullarda öyküleştirme yönteminden yararlanılması önerilmiştir. Ön test, son test ve kalıcılık testinin kullanıldığı Tepetaş (2011)'in araştırmasında da öyküleştirme yöntemiyle öğrenim gören deney gurubunun temel kavram bilgi düzeylerinde, geleneksel yöntemle öğrenim gören kontrol grubuna göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Tablo 6'da ise öyküleştirme yöntemine dayalı eğitim alan ve almayan çocukların Farklılıklara Saygı Ölçeğinden aldıkları puanlar çocukların cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığında kız ve erkekler arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Elde edilen bu sonuçlar değerlendirildiğinde öyküleştirme yöntemine dayalı eğitimin farklılıklara saygının kazandırılmasında mevcut programa ve yöntemlere göre daha etkili olduğu söylenebilir. Çalışmanın bulguları ve varılan sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara ve okul öncesi eğitim uygulamalarına yönelik bazı önerilerde bulunulabilir.

Öneriler

Öyküleştirme Yöntemine dayalı eğitimin beş yaş çocuklarına farklılıklara saygının kazandırılmasına etkisinin incelendiği bu araştırma sonuçları dikkate alınarak araştırmaya ve uygulamaya yönelik şu öneriler getirilmiştir.

Araştırmaya Dönük Öneriler

- Türkiye'de Öyküleştirme Yöntemine dayalı araştırmaların çoğu ilköğretim kademelerine yönelik olduğu için okul öncesi eğitimine yönelik daha çok araştırma yapılmalı ve alana katkıda bulunulmalıdır.

Öyküleştirme Yöntemine Dayalı Eğitimin Beş Yaş Çocuklarında Farklılıklara Saygı Kazanımına Etkisinin İncelenmesi

- Öyküleştirme yöntemine dayalı eğitimin uygulanabilirliği ile ilgili öğretmen görüşlerinin incelendiği nitel bir çalışma yapılabilir.
- Bu araştırmada, beş yaş çocuklarıyla yapılmıştır. Okul öncesi dönemde çocuklarla önyargı, ayrımcılık ve farklılıklarla ilgili konuşulmaya başlanması karar verildiğinde, çocukların buldukları yaş grubuna dikkat edilmesi gerekir. Çocuklar farklı yaş dönemlerinde farklı kavramlara yönelik önyargılar oluşturdukları için farklı yaşlardaki çocukların farklılıklara saygıyı kazanmalarında öyküleştirme yönteminin etkisinin belirlenmesine ilişkin benzer çalışmalar yapılabilir.
- Öyküleştirme yöntemine dayalı eğitimin okul öncesi çocukları üzerindeki etkilerinin nasıl olacağını belirleyebilmek için farklı alanlarda da (matematik veya fen eğitimi gibi) araştırmalar yapılabilir.
- Öyküleştirme yöntemi ile verilen eğitimin okul öncesi dönem çocuklarının farklılıklara saygı kazanımına yönelik tutumlarını nasıl etkilediğine ilişkin araştırmalar yapılabilir.
- Öyküleştirme yöntemine dayalı eğitimin okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılığını nasıl etkilediğine ilişkin çalışmalar yapılabilir.
- Farklı yöntem ve teknikler ile verilen eğitimin (drama, oyun, proje yaklaşımı gibi) okul öncesi dönem çocuklarına farklılıklara saygının kazandırılmasındaki etkisi incelenebilir.

Uygulamaya Dönük Öneriler

- Öyküleştirme yöntemi kullanılarak hazırlanan farklılıklara saygı eğitim programının çocukların ilgisini oldukça çektiği, onlarda merak uyandırdığı ve onları motive ettiği bu araştırma ile belirlenmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının öğrenme stilleri birbirinden farklılıklar göstermektedir. Bu dönemdeki çocuklar için hazırlanacak eğitim programlarının Öyküleştirme yöntemi gibi farklı yöntem ve tekniklerle zenginleştirilerek Türkiye’de kullanımı yaygınlaştırılabilir.
- Öyküleştirme yöntemine dayalı eğitim uygulamalarının okul öncesi eğitimde sağlıklı bir şekilde kullanımını sağlamak ve yaygınlaştırmak için belirli aralıklarla seminerler, atölyeler düzenlenerek öğretmenlere ulaşılabilir.
- Dünyanın farklı ülkelerinde geliştirilmiş olan öğretim yöntem ve tekniklerin ülkemizde tanıtılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Okul öncesi öğretmenlere hizmet içi eğitimlerde farklı yöntem ve tekniklere yönelik atölye çalışmaları düzenlenerek uygulamalar yapılabilir.
- Okul öncesi öğretmenleri öyküleştirme yöntemi hakkında seminerler, konferans, hizmet içi eğitim gibi etkinliklere katılarak mesleki gelişimlerinin desteklenmesi sağlanabilir.
- Okul öncesi öğretmenlerine hizmet içi eğitimlerde farklılıklara saygı kazanımının çocuklara nasıl kazandırılabileceğine dair atölyeler düzenlenerek örnek etkinlikler anlatılabilir. Ayrıca öğretmenlere bu konuda hazırlanmış film, broşür veya kitaplar verilerek öğretmenlerin kendilerini geliştirmelerine destek olunabilir.
- Farklılıklara saygı kazanımının geliştirilmesine yönelik eğitim programları hakkında ebeveynler ve kurum yöneticileri bilinçlendirilip onlarla işbirliği yapılabilir.
- Çocuklarda farklılıklara saygı kazanımının geliştirilebilmesi için öğretmenlerinin ve ebeveynlerinin de model olabilecek şekilde farklılıklara saygı duymalarının sağlanması gereklidir.
- Çocuklarda farklılıklara saygı kazanımının geliştirilebilmesi için ailelerinde evde uygulamalara yaparak sürece katılımı sağlanmalı. Aile katılımı etkinlikleriyle onlarında farklılıklara saygı kazanımı hakkında bilgi edinmeleri sağlanabilir. Bu şekilde eğitimin kalıcılığı ve etkililiği artabilir.
- Okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenme merkezlerine farklılıklara saygı ile ilgili materyaller (kimlikli bebekler, görseller gibi) eklenebilir.

Kaynakça

- Aktan, E. ve Divrenge, M. (2010). *Farkındayım farklılıklara saygılıyım*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Bacak, S. (2008). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrenenlerin akademik başarı ve yaratıcılıklarına etkisi* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa
- Barret, M., R. (2010). *An analysis of the storyline method in primary school; its theoretical underpinnings and its impact on pupils' intrinsic motivation* (Yayımlanmış Doktora Tezi). Durham University, England.
- Berk, L. E. (2006). *Child development*. USA, Boston: Pearson Education I
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Clements, D. H., Swaminathan, S., Hannibal, M.A. ve Sarama, J. (1999). Young children's concept of shape. *Journal for Research in Mathematics Education*. 30 (2), 192-212.
- Coşkun, M. (2013). *Matematik kavramları öğretiminde öyküleştirme yönteminin tutuma ve başarıya etkisi* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Kırşehir
- Creswell, J. (1997). *Creating words, constructing meaning: the Scottish storyline method*. NH: Heinemann
- Creswell, J. (2007). John Dewey and The Storyline Method. S.Bell, S.Harkness ve G.White (Ed.), *Storyline: past, present, future*. (ss:89-97). Glasgow: Enterprising Careers University of Strathclyde.
- Çiftçi, İ ve Sucuoğlu, B. (2012) *Bilişsel süreç yaklaşımıyla sosyal beceri öğretimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Dunn, J. (1988) *The beginnings of social understanding*. Cambridge: Harvard University Press.
- Ekmişoğlu, M. (2007). *Erken çocukluk döneminde farklılıklara saygı kavramı hakkında öğretmen görüşlerinin incelenmesi ve farklılıklara saygı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale
- Gordon, T. (2013). *Etkili öğretmenlik eğitimi*. (B. Özkan, Çev.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Güney, S. Y. (2003). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımına ilişkin bir durum çalışması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KEDV (2006). *Erken çocuklukta farklılıklara saygı eğitimi el kitabı*. İstanbul: Derin Yayınları
- MEB. (2006). *Okul öncesi eğitimi genel müdürlüğü okul öncesi eğitim programı (36-72 aylık çocuklar için) kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2013). *Okul öncesi eğitimi genel müdürlüğü okul öncesi eğitim programı kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MacBlain, Y. (2007). Storyline - a creative approach. S.Bell, S.Harkness ve G.White (Ed.) *Storyline: past, present, future*. (ss:203-210), Glasgow: Enterprising Careers University of Strathclyde
- McNaughton, M. J. (2007). Stepping out of the picture: using drama in storyline topics. S.Bell, S.Harkness ve G.White (Ed.) *Storyline: past, present, future* (ss:150-157), Glasgow: Enterprising Careers University of Strathclyde.
- Merrell, K. W. ve Gimpel, G. A. (1997). *Social skills of children and adolescents. conceptualization, assessment, treatment*. London: Lawrence Erlbaum Associates Publishes
- Oğuzkan, S. ve Oral, G. (1997). *Okul öncesi eğitimi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Özden, G. (2012). *İlköğretim 5. sınıf canlılar dünyasını gezelim, tanıyalım ünitesinde kullanılan öyküleştirme yönteminin öğrencilerin başarılarına ve kavramsal öğrenmelerine etkisi* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi
- Tepetaş, Ş (2011). *6 Yaş Çocuklarının temel kavram bilgi düzeylerini desteklemeye yönelik öyküleştirme yöntemine dayalı bir eğitim uygulaması* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Üner, E. (2011). *Okul öncesi eğitim programındaki 36-72 aylık çocuklara farklılıklara saygı eğitimi kazandırmanın öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenmesi* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri
- Vandenbroeck, M. (2000, Ağustos). "Self-Awareness, Cultural Identity and Connectedness: Three Terms To (Re)Define in Anti-Bias", Work Paper presented at the European Conference on Quality in Early Childhood Education (EECERA) Conference. London, England. http://www.academia.edu/26779888/SelfAwareness_Cultural_Identity_and_Connectedness_Three_Terms_To_Re_Define_in_Anti-Bias_Work. Erişim tarihi: 8 Ekim 2014.
- Yiğit, Ö. E. (2007). *Öyküleştirme yönteminin 6. sınıf sosyal bilgiler programı ülkemizin kaynakları ünitesindeki öğrenci başarısı üzerine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.

EXTENDED ABSTRACT

A Study on the Effect's of the Stroyline Based on the Education Five Years Old Children's to Gaining Respect for Diversities

Saliha EREN³, Nefise Semra ERKAN⁴

The purpose of this research is to analyse the children who attend kindergarten that training based on storyline method how to affect their respect for diversities. Therefore, this research was conducted to determine whether there is a significant difference between the respect for diversities of children who had been trained or not trained based on storyline method, with five age groups of children attending pre-school education that affiliated MEB (2013) program. The participants of the research consist of 104 five years old children who are attending preschools in two different primary schools. Both schools are affiliated with MEB 2013 program in Ankara. The research was conducted during the 2013-2014 academic year. Considering the identified research questions in the study, the problem of data has been collected in the area concerned to obtain proposals to define further and solve the problem. In the study, as the primary data source, improved by Ekmişoğlu (2007) The scale of respect for diversities were applied. Also, children constitute the working group and to gather demographic information about their families' Personal Information Form prepared by the researchers were used. For the experimental group, a designed Storyline method was applied. In this research, since there are a 2x3 factor and repeated measurements (experimental-control group, pre-test, post-test, permanence test), to find out whether there is a difference between scores of pre-test, post-test and permanence test, "Wilcoxon Signed Rank Test" was applied. Besides, in the experiment and control groups with according to the "Mann-Whitney U Test" whether the gender is a factor that affects the score of the "Respect for Diversities" or not. A significance level of 0,005 and 0,01 was used for determining the importance of the difference averages.

Regarding the findings of the research, there are significant differences in the pre-test and post-test scores of respect for diversities between control and experimental group. The respect for diversities scores of the experimental group is increased through the applied education method. To figure out that whether the rising effect of designed Storyline method application is permanent or not, the permanence test was applied after one month and analysed. According to the analysis, there is no significant difference in post test scores and permanence test scores of both experimental and control groups. According to the findings, it could be claimed that instructional activities which were prepared based on the Storyline method helped children to gain respect for diversities significantly when it was used in addition to the daily educational activities that have already existed in MEB Early Childhood Program.

When the research results were analysed; compared with the education children receive their scores storyline method according to the scale of the respect for diversities of children who receive such training, the significant difference for the experimental group was detected. As Table 3 shows, children's education based on respect for diversities, storyline method has a positive effect. McNaughton said that for his work with the storyline method of drama methodically examined the effects on children and provided positive changes in children as a result of both approaches. McBlain said that as a result of working by "Storyline Creative Approach" has a positive impact on the children and supports their creativity.

In addition to this, based on the storyline method education of children, compared to children who did not even take a month later it found to be higher than the gains respect for diversities. Table 5 indicates that storyline to be said that the method of recovery permanent impact on respect for diversities of children five years of age. For this reason, consider that child in pre-school education programs to win respect for diversities is important storyline method of application used in the exploitation of the activity. Bacak examining the academic achievement

³ Specialist., Bilfen Educational Institute, e-mail: salihaeren@bilfen.com

⁴ Prof. Dr., Hacettepe University, e-mail: erkanssemra@hacettepe.edu.tr

and creativity; in elementary school 5th-grade, social studies lesson with the storyline method increases the school success of creativity. Also benefiting from the storyline method is applied the traditional teaching in schools has been proposed. Pre-test, last test and retention test were used Tepetaş (2011) research. A significant difference in the basic level of knowledge was found between storyline method experiment group and traditional control group. In Table 6, the children who take the education based on storyline method or didn't, when compared to the scores of children were taken from the scale of respect for diversities according to their gender differences; there was no big difference between girls and boys.

The obtained results are evaluated based on the storyline method is said to be more effective than the existing differences training programs and methods to gain respect. Here are some suggestions for the research: the Most studies about the story in Turkey is for primary level. Therefore more studies should be done for preschool level, and contribution to the area is vital. This research was done with 5-year-old children. When we decide to talk about prejudice, discrimination and differences, we must pay attention to their age group. Children create prejudice against different concepts in different age periods. Studies for determining the impact of the storyline can be done for various age group children to gain respect for differences. Preschool children's learning styles are different from each other. Like the storyline method of the training program can be prepared for children as various approaches and techniques can be extended and enriched in Turkey. Educational program which is based on storyline method, to provide the effect positively in pre-school training, seminars to promote specific intervals, organising workshops to teachers. For the development of gains respect for diversities to the children, their family should be ensured to participate in the process by practising at home. With the help of family involvement activities provided for in their knowledge about the gain respect for diversity. In this way, it can increase stability and effectiveness of the training. Materials (like dolls with identity, pictures, etc.) related to the respect for diversities in pre-school learning centres can be added.